

İstanbul 1995, I, 219-230; a.mlf., "Tanzimat Dönemine Değin Mektup", *TDL*, XXX/274 (1974), s. 17-19; Mustafa Özkan, "Erken Dönem Osmanlı Türkçesi", *Osmanlı*, Ankara 1999, IX, 399-411; Namık Açıkgöz, "Nesir (Orta Klasik Dönem)", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara 2004, V, 415-442; Mustafa İsen, "İlk Dönem Nesir", a.e., V, 200-221; a.mlf., "Nesir (Klasik Dönem)", a.e., V, 331-354; a.mlf., "Nesir", *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 2006, I, 536-550; a.mlf., "Estetik Nesir", a.e., II, 81-90; Menderes Coşkun, "Estetik Nesir", a.e., II, 565-575; a.mlf., "Son Klasik Dönem: Nesir", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, V, 552-590; a.mlf., "Geç Dönem Nesir", a.e., VI, 354-404; C. Woodhead, "Estetik Nesir", *Türk Edebiyatı Tarihi*, II, 317-326; a.mlf., "Ottoman İnşâ and Art of Letter-Writing: Influences Upon the Career of the Nişancı and Prose Stylist Okçu-zade (d. 1630)", *Osm.Ar.*, sy. 7-8 (1988), s. 143-159; Fevziye Abdullah Tansel, "Türk Edebiyatında Mektup", *Tercüme*, XVI/77-80, Ankara 1964, s. 387; Şerife Yağcı, "Klasik Edebiyatımızda Nesir Geleneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, II/3, İzmir 1993, s. 101-109; Ali Rıza Özyuğun, "XVI. ve XVII. Yüzyıl Divan Edebiyatında Nesir", *Yedi İklim*, VII/52, İstanbul 1994, s. 11-16; Müzahir Kılıç, "XVIII. ve XIX. Asırlarda Divan Nesiri", a.e., VII/53 (1994), s. 56-58; Lidia Bettini, "Nesir", *El² Suppl.* (İng.), s. 662-667; Mustafa Uzun, "İnşâ", *DİA*, XXII, 338-339; a.mlf., "Münşeât", a.e., XXXII, 18-20; Mustafa Kutlu, "Nesir", *TDEA*, VII, 26-33.

MUSTAFA UZUN

NESR

(نسر)

**Kur'an-ı Kerim'de
Nûh kavminin taptığı belirtilen
putlardan biri.**

Sözlükte "kartal veya akbaba cinsinden kuş" mânasına gelen nesr kelimesi Kur'an'da Nûh peygamberin gönderildiği kavmin taptığı beş puttan sonuncusunun adı olarak geçer (Nûh 71/23). İslâm literatüründe, söz konusu putlarla (Ved, Süvâ', Yegûs, Yeûk, Nesr) ilgili olarak bunların aslında Hz. Âdem'in çocuklarının veya Kâbil'in soyundan gelenler zamanında ya da Nûh dönemi öncesinde yaşamış beş sâlih kişinin adları olduğu şeklindeki rivayetlere yer verilmiştir (İbnü'l-Kelbî, s. 32; Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, VII, 127). Bu şahısların putlaştırılması da ölümlerinin ardından hâtiralarını yâdetmek için heykellerinin yapılması ve birkaç nesil sonra bu kişilerin tanrılaştırılması hadisesiyle açıklanmıştır (Buhârî, "Tefsîr", 71; İbnü'l-Kelbî, s. 32-33).

Söz konusu putların daha sonra Arap yarımadasına ve oradan Hindistan'a geçtiği kabul edilmiş, Araplar'ın tanrı olarak benimsendiği Ved ve Yegûs ile Hintliler'in Veda ve Vüyasa'sı arasındaki benzerliği dikkat çekilmiş (Keşmîrî, IV, 251; Elmalılı,

II, VIII, 355-356), fakat bu putların Arap yarımadasına nakledildiği fikrinden ziyade aynı isimle yeni putların yapıldığı görüşü üzerinde durulmuştur. Nûh kavminin yaşadığı bölgenin (Irak) Arap yarımadasının yukarısında yer aldığı belirtilerek, tufandan önceki dönemde ya da tufandan sonra Nûh kavmi içinde tekrar putperestliğin baş göstermesi ve sonraki kuşaklara geçmesi suretiyle benzer tapınmanın civar bölgelere, bu arada Arap yarımadasına taşınmasının mümkün olduğu ileri sürülmüştür (Keşmîrî, IV, 251-252; Elmalılı, VIII, 356; Ateş, X, 81; krş. İbnü'l-Kelbî, s. 33-34). Nitekim söz konusu putların ilk ikisinin insan (Ved-erkek, Süvâ'-kadın), diğer üçünün birer hayvan (Yegûs-aslan, Yeûk-kısrak, Nesr-kartal) şeklinde olması da bu görüşü desteklemektedir (Elmalılı, VIII, 356; krş. Âlûsî, XXIX, 132-133). İslâm kaynaklarında Arabistan'a putperestliği sokan ve diğer putların yanı sıra bu putlara tapınma geleneğini başlatan kişi olarak Amr b. Luhay zikredilir.

Öte yandan Nesr'e Yemen'in Himyer bölgesinde yaşayan ve aynı adı taşıyan kabilenin Âl-i Zülkelâ' kolu da bir süre tapmış ve muhtemelen Yemen'in Zûnûvâs (517 [?]525) tarafından yahudileştirilmesinin ardından bundan vazgeçilmiştir. Mevdûdî, Sebe'de (Belha) ortaya çıkarılan kitâbe-lerde Nesr'in adının Nesûr olarak geçtiğini ve Sebiller'in Nesûr kâhinlerini "ashâb-ı Nesûr" olarak isimlendirdiklerini zikreder (*Tefhîmü'l-Kur'an*, VII, 75-76). Fakat o döneme ait kaynaklarda Abdünesr (Nesr'in kulu) şeklindeki adlandırmanın yer almasından ve Yâkût'un zikrettiği bir şiir hariç (*Mu'cemü'l-büldân*, IV/2, s. 780-781) içinde bu putun isminin geçtiği fazla şiir bulunmamasından hareketle Zûnûvâs'tan sonra ya da Hz. Peygamber'in gelişine yakın zamanlarda Araplar arasında Nesr'e yönelik yaygın bir tapınmanın artık mevcut olmadığı ileri sürülmüştür. Bununla birlikte Nesr'in İbrânce karşılığı olan Neşer'in yahudi kutsal metinlerinde Tanrı'nın tahtını simgeleyecek biçimde kullanılması (Hezekiel 1/10; 10/14), kelimenin Ârâmîce şekli olan Niştra'nın Araplar'a ve yine bununla bağlantılı Nisrok kelimesinin Asurlular'a ait tanrı isimleri olarak Eski Ahid'de (II. Krallar, 19/37; İşaya, 37/38), Talmud'da (Abodah Zara, 11^b) ve Neşra biçimiyle IV. yüzyıla ait bir hristiyan risâlesinde (*Syriac Doctrine of Addai*) zikredilmesi, ayrıca Neşer kelimesinin Süryânîce bir isim olan Neşryabh içerisinde geçmesi, söz konusu kültürün eski dönemlerde Sâmi toplumları arasında geniş uygulama alanına sahip ol-

duğunu göstermektedir (*JE*, V, 26; *El²* [İng.], VII, 1012; *ERE*, I, 662-663).

BİBLİYOGRAFYA :

Tâcü'l-ârus, "nsr" md.; Buhârî. "Tefsîr", 71; İbnü'l-Kelbî, *Kitâbü'l-Eşnâm* (nşr. Ahmed Zeki Paşa), Ankara 1969, s. 32-34; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (nşr. F. Wüstenfeld), Leipzig 1869 → Frankfurt 1994, IV/2, s. 780-781; Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'ânî'l-âzîm*, Beyrut 1385/1966, VII, 127; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XXIX, 132-133; Keşmîrî, *Fezû'l-bârî 'alâ Şahîhi'l-Buhârî*, Karâçî 1352/1933, IV, 251-252; Elmalılı, *Hak Dini*, VIII, 355-356; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1991, X, 81; Mevdûdî, *Tefhîmü'l-Kur'an* (trc. Ahmed Asrar), İstanbul 1997, VII, 75-76; E. G. Hirsch – H. Hyvernat, "Eagle", *JE*, V, 26; T. Fahd, "Nasr", *El²* (İng.), VII, 1012; T. Nöldeke, "Arabs (Ancient)", *ERE*, I, 662-663.

FUAT AYDIN

NESTA'LİK

(نستعلیق)

**İslâm dünyasında
altı çeşit yazı (aklâm-ı sitte) dışında
yaygın olarak kullanılan
yazı türü.**

Ta'lik yazının okuma ve yazma güçlüklerinin, harf bünyelerinde görülen aşırı, girift ve karmaşık çizgilerin ortadan kaldırılıp nesih yazısı ile birleşmesinden doğan bir yazı çeşididir. Önceleri nesh ü ta'lik, daha sonra nesh-i ta'lik şeklinde yazılırken nesh-i ta'lik olarak yaygınlaşmıştır. Nesh-i ta'lik,

Abdülkerîm-i Hârizmî'nin nesta'lik mail kitabı (İÜ Ktp., FY, nr. 1426)

